

**Силабус навчальної дисципліни
«Комунікативна лінгвістика»**

Напрямок підготовки	Доктор філософії		
Галузь знань	03 Гуманітарні науки		
Спеціальність	035 Філологія		
Освітньо-наукова програма	Філологія у вимірах сьогодення: мовознавство, літературознавство, перекладознавство		
Статус дисципліни	Дисципліна вільного вибору аспіранта		
Мова навчання	Українська		
Семестр	II		
Кількість кредитів ЄКТС	3		
Форма підсумкового контролю	Залік		
Викладач	Мусієнко Валентина Павлівна, доктор філологічних наук, професор кафедри російської мови і літератури КНЛУ		
Анотація навчальної дисципліни	У першому модулі розглядається предмет і методи комунікативної лінгвістики. У другому модулі аналізуються природа комунікації, моделі комунікації, структура комунікативної ситуації, породження і сприйняття мовлення. Третій модуль присвячений типології комунікативних актів та характеристиці дискурсу. У четвертому – розглядаються стратегії і тактики успішної комунікації.		
Загальний обсяг (відповідно до робочого навчального плану)	3 кредити ЄКТС		
	лекції	20	год.
	семінарські заняття		год.
	практичні заняття	10	год.
	консультації		год.
	самостійна робота	60	год.
Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни	Успішне опанування курсів: філософія, загальне мовознавство, лексикологія, теоретична та історична граматики, історія літератури, стилістика. Знання теоретичних основ системних теоретичних і практичних курсів окремих мов. Важливе значення набуває також загальний освітній рівень аспіранта, ступінь володіння мовними явищами.		
Мета вивчення дисципліни	Курс Комунікативної лінгвістики має навчально-дослідницьке покликання. Його завдання – познайомити аспірантів з аспектами комунікативних досліджень, методиками збору і аналізу матеріалу. У лекційному курсі аспіранти знайомляться з відомими теоріями комунікації, складниками комунікативної ситуації, таксономіями комунікативних актів. Практичні заняття та самостійна робота зорієнтовані на вироблення умінь комунікативної кваліфікації висловлювань, розпізнавання комунікативних стратегій і тактик, встановлення перлокутивного ефекту, підбору дидактичних матеріалів, релевантних для комунікативних ситуацій різного типу.		

Компетентності, яких аспірант набуває в результаті вивчення дисципліни

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в галузі комунікативної лінгвістики.

ФК 2. Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної спеціалізації.

ФК 3. Уміння обробляти і продукувати тексти різних жанрів.

ФК 4. Здатність до застосування на практиці знань про моделі комунікації.

ФК 5. Здатність провадити комунікативний аналіз текстів та окремих висловлювань.

ФК 6. Здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати прикладне дослідження в галузі комунікативної лінгвістики, лінгводидактики.

Результати навчання з дисципліни

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		Форми (та / або методи і технології навчання)	Форми оцінювання
Код	Результат навчання		
1.1.	сучасні уявлення про розвиток комунікативної лінгвістики та її місце у колі мовознавчих парадигм та основні методи дискурсивних досліджень	<p>Форми: лекції, практичні заняття, самостійна робота</p> <p>Методи: інформаційно-репродуктивний, виконавський, продуктивно-практичний</p>	<p>усне опитування, перевірка письмових робіт МКР</p>
1.2.	знання проблематики та дослідницьких об'єктів комунікативної лінгвістики		
1.3.	поглиблені знання основних закономірностей, сучасних досягнень, змісту та принципів методики навчання іноземної мови на комунікативних засадах		
2. 1.	здатність використовувати знання моделей і принципів комунікації у змінних умовах у професійній та суспільній діяльності		
3.1.	уміння породжувати тексти різних комунікативних жанрів у межах професійної і суспільної діяльності		
4.1.	здатність самостійно проводити наукові дослідження та реалізувати дослідницькі завдання в галузі комунікативної лінгвістики		

Тематичний план занять	№ п/п	Тема	Кількість годин			
			Денна форма			
			Разом	у тому числі		
				лекції	практичні заняття	самостійна робота
Змістовий модуль 1. Комунікативна лінгвістика як наука						
1.	Тема 1. Комунікативна лінгвістика як наука.	12	4		8	
Змістовий модуль 2. Природа комунікації						
2.	Тема 1. Модель комунікації.	12	4		8	
3.	Тема 2. Комунікативна ситуація.	10	4	2	4	
	Разом за змістовим модулем 2	22	8	2	12	
Змістовий модуль 3. Теорія ілокутивних актів						
4.	Тема 1. Теорія ілокутивних актів. Типологія комунікативних актів.	10	4	2	4	
5	Тема 2. Організація комунікативної діяльності. Поняття дискурсу. Проблема комунікативного жанру.	14		2	12	
	Разом за змістовим модулем 3	24	4	4	16	
Змістовий модуль 4. Успішність комунікації						
6	Тема 1. Прагматика комунікації.	10	4	2	4	
	МКР	22		2	20	
	Разом за змістовим модулем 4	32	4	4	24	
	Усього годин	90	20	10	60	

Система оцінювання результатів навчання

У структурі модуля курсу оцінюються такі складники: аудиторна, самостійна, індивідуальна робота аспіранта та модульна контрольна робота.

У кінці вивчення навчального матеріалу модуля напередодні заліково-екзаменаційної сесії виставляється одна оцінка за аудиторну та самостійну роботу аспіранта як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Ця оцінка трансформується в рейтинговий бал за роботу протягом семестру шляхом помноження на 10. Таким чином, максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити 50. Аспірант може виконати додатково індивідуальне завдання, яке також оцінюється в межах 5 балів і додається до семестрового рейтингового балу, але в межах 50 балів.

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу і оцінюється в межах 50 балів. Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за роботу протягом семестру і рейтингового бала за МКР і може складати 100 балів.

Підсумкова оцінка за дисципліну виставляється на підставі семестрового рейтингового балу або за результатами складання заліку і переводиться у національну систему та систему ЄКТС за прийнятою в Університеті шкалою.

Форми та критерії оцінювання:

– семестрове оцінювання:

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності аспіранта (аудиторна робота, самостійна та індивідуальна робота) здійснюється в національній 4-бальній шкалі – «відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»); невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять оцінюються як «0».

1) Критерії оцінювання усних відповідей

Оцінка – 5 балів за усну відповідь на практичному занятті ставиться, якщо аспірант достатньо повно, правильно і послідовно розкрив тему, виявив обізнаність в літературі з предмету, переконливо виклав свою точку зору на проблему, що розглядається, проілюстрував власними прикладами, дотримуючись при цьому норм літературної мови, можливі кілька мовленнєвих помилок.

Оцінка – 4 бали виставляється за повну, в цілому вірну, проілюстровану і послідовну відповідь, в якій може бути допущено не більше однієї неточності фактичного характеру, однієї погрішності в терміновживанні і не більше одного порушення послідовності викладу, можливі кілька мовленнєвих помилок.

Оцінка – 3 бали оцінюється відповідь, в якій викладені основні положення теми, що розглядається (не менше 50% матеріалу). Допускається не більше двох погрішностей фактичного характеру, не більше двох неточностей терміновживання, не більше порушень послідовності викладу, кількість мовленнєвих помилок не перевищує шести.

Оцінка – 2 бали ставиться, якщо тема розкрита менш ніж на 50%, допущено більше двох помилок фактичного характеру, більше двох помилок в терміновживанні, більше шести мовленнєвих помилок.

2) Критерії оцінювання письмових завдань

5 балів виставляється, якщо завдання виконане цілком і правильно, при цьому може бути допущено один недолік в виборі мовних засобів і одна неточність в оформленні

4 бали ставиться при виконанні практичного завдання не менш ніж на 75%, при цьому може бути допущено 2-3 недоліки в виборі мовних засобів і одна неточність в оформленні.

3 бали ставиться, якщо практичне завдання виконане не менш ніж на 50%, при цьому допущено не більше двох неточностей у оформленні і не більше шести недоліків в виборі мовних засобів.

2 бали може бути виставлено, якщо практичне завдання виконане менше ніж наполовину і при цьому допущено погрішностей більше, ніж для оцінки „задовільно”.

0 балів виставляється, якщо практичне завдання не виконане.

3) Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Модульні контрольні роботи оцінюються в 4-бальній системі: («відмінно» («5»), «добре» («4»), «задовільно» («3»), «незадовільно» («2»). Невиконана контрольна робота оцінюється як «0».

Контрольна робота з предмету включає теоретичні питання і практичні завдання.

Критерії оцінювання аналогічні поточному оцінюванню усних відповідей і письмових завдань.

Загальна оцінка за контрольну роботу виставляється як середньоарифметична оцінка відповідей на всі питання з точністю до десятої частки. Ця оцінка трансформується в рейтинговий бал за модульну контрольну роботу шляхом застосування коефіцієнту 10 і може скласти 50 балів.

– підсумкове оцінювання: залік

Шкала відповідності оцінок

Відмінно	A	30-100	зараховано
Добре	B	82-89	
	C	75-81	
Задовільно	D	66-74	
	E	60-65	
Незадовільно	FX	0-59	незараховано

Політика курсу

Аспірант вважається допущеним до семестрового контролю, якщо він виконав усі види робіт, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

Незалежно від форми здобуття третього рівня вищої освіти (очної (денної і вечірньої) і заочної) аспіранти зобов'язані відвідувати аудиторні заняття і проходити всі форми поточного та підсумкового контролю, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни.

У разі неможливості аспірантам вечірньої та заочної форми здобуття освіти відвідувати всі аудиторні заняття з об'єктивних причин, вони складають індивідуальний графік відвідувань (не менше 50%), а решту завдань виконують дистанційно. Аспіранти погоджують цей графік із викладачем і відділом науково-дослідної роботи. Графік повинен бути затверджений проректором з наукової роботи.

Якщо аспіранти денної форми здобуття вищої освіти через поважні причини (хвороба, надзвичайні сімейні обставини тощо) не можуть відвідувати певну кількість аудиторних занять, вони мають їх відпрацювати. Процедура та форми терміни відпрацювання аспірантами денної форми здобуття освіти пропущених занять із навчальної дисципліни визначає кафедра і доводить до відома аспірантів конкретні графіки відпрацювання пропущених занять з дисципліни і критерії оцінювання.

Під час роботи над письмовими роботами не допустимо порушення академічної доброчесності. Зокрема: • використання в роботі чужих текстів чи окремих фрагментів без належного посилання на джерело, зі змінами окремих слів чи речень; • використання перефразованих чужих ідей без посилання на їх авторів; • видавання за власний текст купленого чи отриманого за нематеріальну винагороду чужого тексту чи його фрагменту; • несамостійне виконання будь-яких навчальних завдань (якщо це не передбачено вимогами програми); • фальсифікація результатів наукової чи навчальної роботи; • посилання на джерела, які не використовувалися у роботі, • залучення підставних осіб до списку авторів наукової чи навчальної роботи, участь таких осіб у поточній чи підсумковій оцінці знань.

Основні види відповідальності аспірантів за порушення академічної доброчесності: • повторне проходження оцінювання (контрольна робота, залік тощо); • повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; • відрахування із закладу освіти; • позбавлення академічної стипендії; • позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Рекомендована література

Основна (базова):

1. Аргайл М., Фернхем А., Грэхем Дж. А. Правила // Межличностное общение: Хрестоматия. – СПб., 2001.
2. Арутюнова Н. Д., Падучева Е. В. Истоки, проблемы и категории прагматики // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVI. – М., 1985.
3. Арутюнова Н. Д. Понятие пресуппозиции в лингвистике // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1983. – Т. 32. – № 1.
4. Арутюнова Н. Д. Фактор адресата // изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1981. – Т. 40. – № 4.
5. Бабич Н. Д. Основы культуры мовлення. – Львів, 1990.
6. Баранов А. Г. Функционально-прагматическая концепция текста. – Ростов-на-Дону, 1993.
7. Бацевич Ф. С. Основы комунікативної лінгвістики. – К., 2004.
8. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров // Эстетика словесного творчества. – М., 1979.
9. Бисималиева М. К. О понятиях «текст» и «дискурс» // Филологические науки. – 1999. – № 2.
10. Биркенбиль В. Ф. Коммуникационный тренинг. Наука общения для всех. – М., 2002.
11. Богданов В. В. Молчание как нулевой речевой акт и его роль в вербальной коммуникации // Языковое общение и его единицы. – Калинин, 1986.
12. Богданов В. В. Речевое общение. Прагматический и семантический аспекты. – Л., 1990.
13. Бойцова Т. А. Пресуппозиция и импликация // Функциональные аспекты слова и предложения. – М., 1985.

14. Вацлавик П., Бивин Дж., Джексон Д. Прагматика человеческих коммуникаций. – М., 2000.
15. Вендлер З. Иллокутивное самоубийство // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVI. – М., 1985.
16. Воробьев В. В. Лингвокультурология (теория и методы). – М., 1997.
17. Гойхман О. Я., Надеина Т. М. Речевая коммуникация. – М., 2003.
18. Гордон Д., Лакофф Дж. Постулаты речевого общения // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. XVI. – М., 1985.
19. Гофман И. О «работе лицом» // Межличностное общение: Хрестоматия. – СПб., 2001.
20. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. – М., 2002; Национально-культурная специфика речевого поведения. – М., 1977.
21. Дементьев В. В. Изучение речевых жанров: обзор работ в современной русистике // Вопросы языкознания. – 1997. – № 1.
22. Демьянков В. З. Прагматические основы интерпретации высказывания // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1981. – Т. 40. – № 4.
23. Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации: Проблемы семиосоциопсихологии. – М., 1984.
24. Землякова М. Л. Зарубежная коммуникативистика в преддверии информационного общества // Толковый словарь терминов и концепций. – М., 1999.
25. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. – М., 2002.
26. Каменская О. Л. Текст и коммуникация. – М., 1990.
27. Клюев Е. В. Речевая коммуникация. Успешность речевого взаимодействия. – М., 2002.
28. Макаров М. Л. Коммуникативная структура текста. – Тверь, 1990.
29. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М., 2003.
30. Николаева Т. М. Краткий словарь терминов лингвистики текста // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. – М., 1978.
31. Николаева Т. М. Лингвистика текста: Современное состояние и перспективы // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. VIII. – М., 1978.
32. Падучева Е. В. Высказывание и его соотношение с действительностью. – М., 1985.
33. Почепцов Г. Г. Теория коммуникации. – М., 2001.
34. Проблемы эффективности речевой коммуникации. – М., 1989.
35. Радевич-Винницький Я. К. Етикет і культура спілкування. – Львів, 2001.
36. Рюкле Х. Ваше тайное оружие общения (мимика, жест, движение). – М., 1996.
37. Стернин И. А. Анализ коммуникативных ситуаций. – Воронеж, 1998.
38. Стернин И. А. Введение в речевое воздействие. – Воронеж, 2001.
39. Сусов И. П. Лингвистическая прагматика. – Винница, 2009.
40. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000.
41. Федосюк М. Ю. Нерешенные вопросы речевых жанров // Вопросы языкознания. – 1997. – № 5.
42. Феллер М. Вправне (ефективне) спілкування. – Дрогобич, 2000.
43. Шмелева Т. В. Кодекс речевого поведения // Русский язык за рубежом. – 1983. – № 1.
44. Янко Т. Е. О понятиях коммуникативной структуры и коммуникативной стратегии // Вопросы языкознания. – 1999. – № 4.

Додаткова:

1. Бубнова Г. И., Горбатовский Н. К. Письменная и устная коммуникация. – М., 1991.
2. Колшанский Г. В. Паралингвистика. – М., 1974.
3. Комунікативно-функціональна граматика. – М., 2000.
4. Львов Н. Р. Основы теории речи. – М., 2000.
5. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 16. – М., 1986.
6. Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 17. – М., 1987.
7. Павлова Н. Д. Коммуникативная семантика речи // Психологический журнал. – Т. 12. – 1991. – № 2.
8. Ревзин И. И. О роли коммуникативного аспекта языка в современной лингвистике // ВФ. – 1984. – № 11.

9. Федорова Л. Л. Типология речевого воздействия и его место в структуре общения // ВЯ. – 1991. – № 6.
10. AnderBois S. An illocutionary account of reportative evidentials in imperatives // In D. Burgdorf, J. Collard, S. Maspong, & B. Stefánsdóttir (Eds.), *Proceedings of Semantics and Linguistic Theory (SALT) 27* (pp. 459–479). Ithaca, NY: CLC Publications. – 2017. – Retrieved from <https://doi.org/10.3765/salt>.
11. Anderbois S., Brasoveanu A., Henderson, R. At-issue proposals and appositive impositions in discourse // *Journal of Semantics*. – 2015. – № 32(1). – pp. 93–138. – Retrieved from <https://doi.org/10.1093/jos/fft014>.
12. Farkas D. F., Roelofsen F. Division of labor in the interpretation of declaratives and interrogatives // *Journal of Semantics*. – 2017. №34(2). – pp. 237–289. – Retrieved from <https://doi.org/10.1093/jos/ffw012>.
13. Haase F.-A. 'Linguistic Communication': A Historical and Structural Typology of Linguistic Categories and Concepts. *Contrastive Studies English / Other Contemporary and Historical Languages*. – April 7, 2014. – Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=2421153> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2421153>
14. Murray S. E. Evidentiality and illocutionary mood in Cheyenne // *International Journal of American Linguistics*. – 2016. – № 82(4). – pp. 487–517. – Retrieved from <https://doi.org/10.1086/688604>.
15. Roberts C. Conditional plans and imperatives: A semantics and pragmatics for imperative mood // In T. Brochhagen, F. Roelofsen, N. Theiler (Eds.), *Proceedings of the 20th Amsterdam Colloquium* (pp. 353–362). ILLC. – Amsterdam, 2015. – Retrieved from <http://semanticsarchive.net/Archive/mVkOTk2N/AC2015-proceedings.pdf>.
16. Starr W. B. Conjoining imperatives and declaratives // In R. Truswell, C. Cummins, C. Heycock, B. Rabern, & H. Rohde (Eds.), *Proceedings of Sinn und Bedeutung 21*. – Edinburgh, 2018. – Vol. 2. – pp. 1159–1176. – Retrieved from <https://semanticsarchive.net/Archive/DRjNjViN/Starr.pdf>.
17. Martynyuk A. Cognitive-communicative linguistics: in search of basic principles and tools of analysis // *Cognition, Communication, Discourse*. – 2016. – №12. – pp. 17–35. – Retrieved from <https://periodicals.karazin.ua/cognitiondiscourse/article/view/6849>